

Кобець А. В. РАБОТНИК ПРОКУРАТУРЫ КАК СУБЪЕКТ ПРАВОЗАЩИТНОЙ И ПРАВОПРИМЕНИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВА

В статье рассматриваются деятельность работника прокуратуры как субъекта правозащитной и правоприменительной системы государства. Определяются психологические и социальные факторы влияющие на правозащитную и правоприменительную деятельность работника прокуратуры как субъекта.

Ключевые слова: личность специалиста юридического профиля, правосознание, профессиональная деятельность, социальная среда, правозащитная и правоприменительная система, факторы развития правосознания прокурора.

Kobecz A. V. PROSECUTOR AS THE SUBJECT OF HUMAN RIGHTS AND THE ENFORCEMENT OF STATE

The article deals with the Prosecutor Office worker's activities as a subject of human rights and law enforcement system of the State. Psychological and social factors which influence human rights and lawful activities of the Prosecutor Office worker as a subject are defined.

Keywords: personality legal expert, legal consciousness, professional activities, social environment, human rights and law enforcement system, the factors of the development prosecutor's legal consciousness.

УДК 159.9

В. Ф. Ковальова (м. Київ)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ТА В ПОЗАКЛАСНИЙ ЧАС

У статті розкриті види роботи з обдарованими дітьми, що проводяться в Київській медичній гімназії №33. Найбільш дієвими є: систематична робота з підготовки учнів до участі в олімпіадах, підготовці наукових досліджень учнів у МАН під керівництвом як вчителів, так і вчених.

Ключові слова: обдарована дитина, інтелект, творчість, науково-дослідницька робота.

Актуальність та постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань держави є створення умов, які б забезпечували виявлення і розвиток здібних і обдарованих дітей. Робота із обдарованими дітьми є й одним із пріоритетних завдань на етапі розбудови сучасної освітньої системи.

У Національній доктрині розвитку освіти вказано, що «система освіти має забезпечувати розвиток у дітей і молоді творчих здібностей, підтримку обдарованої молоді й дітей, формування навичок самоосвіти й самореалізації особистості». Зіни, що відбуваються сьогодні у суспільстві сприяють підвищенню уваги до проблеми пошуку та розвитку обдарованих особистостей. А уже обдаровані діти – не тільки гарантія матеріального та духовного прогресу суспільства, а й гарантія виживання нації та людства в умовах вичерпання природних ресурсів.

Абсолютно зрозуміло, що постійна робота з дітьми в процесі їх навчання, має на увазі кропітку роботу вчителя з пошуку серед учнів – дітей, які мають підвищений інтелектуальний потенціал. І це неможливо без теоретично обґрунтованої моделі і чіткого порозуміння психологічних механізмів об-

дарованості, а також надійних методологічних засобів які використовує вчитель. Разом з базовими поняттями “обдарованість”, “здібність”, “талант” – принципове важливе значення набуває поняття “творчій потенціал”, який об’єднує “потенційні здібності” дитини та конкретний рівень її розвитку [3].

Метою даної статті став детальний аналіз підходів до вивчення творчих здібностей обдарованих учнів, котрий дозволяє виділити цілий ряд умов, активізуючи їх розвиток, спираючись на досвід сорокарічної роботи з дітьми і ознайомити з найбільш поширеними ідеями складання позакласних заходів, видами роботи з обдарованими учнями.

Уміння рахувати, логічно міркувати, бути наполегливим і завзятим, уважним і акуратним – усе це необхідно кожній людині. А як набути таких якостей? Математика – та чарівна наука, яка допомагає розвинути ці вміння і здібності. Дуже важливо, яку професію учень обере: будівника чи кондитера, програміста чи водія, лікаря чи економіста. Отриманні математичні знання завжди стануть у нагоді. Вивчення математики можна порівняти з нелегкою, але захоплюючою мандрівкою дивовижною країною. Математику слід вивчати «з олівцем в руці», обов’язково зрозуміти хід думок, виділяти головне. Мета навчання дитини, полягає в тому, щоб зробити її здатною розвиватись далі без допомоги вчителя.

Теоретичний аналіз проблеми. Обдарованість, як психологічне явище у різних людей і в різному віці проявляються по різному: – прояви її характеризуються значною індивідуальністю, оскільки зумовлені виключно своєрідним поєднанням різних сфер психіки в обдарованої дитини. Зокрема, вирізняють обдарованість явну і стабільну – (наскрізну), вікову – (тимчасову) і потенційну – (приховану). Явна обдарованість демонструє себе протягом всього свого життя, то вікова може з часом зникати або проявлятися. Щодо потенційної обдарованості, то її найбільш важко визначити. У цьому випадку потрібно створити умови, або змінити особливий вид діяльності щоб відкрити сховані потенційні здібності учня, а в подальшому дозволяє з’ясувати, що даного учня можна віднести до категорії – обдарованих. Слід також враховувати, що обдарованість являє собою психолого-соціальне явище. Потенційна ж обдарованість явище природне – психологічне, адже кожній людині за природою її психічного розвитку притаманна схильність до творчого саморозвитку. В якій мірі її природна схильність має можливість проявлятися у вигляді обдарованості на фоні розвитку інших учнів – надзвичайно складне питання!

Задатки як такі не забезпечують успіх у діяльності, а лише дають можливість успішного оволодіння діяльністю, ставленню на їх основі здібностей. Треба пам’ятати, що самі по собі здібності це є задатки дитини, а професіоналізм вчителя виявити ці здібності і створити умови для розвитку одарованої людини. Відомо, що розвиток здібностей дитини в значній мірі залежить від багатьох факторів впливу, зокрема: родина, психологічна атмосфера освіти і культурний рівень батьків, а також наявність сприятливих умов для її розвитку в суспільстві [9].

Найбільш відмінною рисою обдарованих людей є специфічний характер сприймання світу, всього що відбувається навколо. Обдаровані люди ін-

акше бачать і відчують світ вони випереджають інших у силі сприйняття подій та явищ – більше помічають важливих подробиць, розуміють, більше бачать і відчують ніж інші в тих же самих умовах!

Дискусійним на сьогодні є питання про роль і співвідношення свідомих і підсвідомих компонентів у структурі обдарованості. Навчання, орієнтоване на розвиток природньої обдарованості дітей, обов'язково повинно врівноважуватися з розвитком у майбутніх фахівців духовно-моральної відповідальності за себе і за інших, уміти передбачати результати своєї діяльності [14].

Фундаментальний вклад у вивчення здібностей та обдарованості було зроблено в роботах видатних психологів Б.Г.Ананьєва, Г.С.Костюка, В.А.Крутецького, О.І. Кульчицької, В.О.Моляко, Я.О. Понамарьова, В. А. Роменця, С.Л. Рубінштейна, Б.М. Теплова [10, 11].

Безпосередньо Б.М.Теплов. Він визначив такі три ознаки здібностей:

- індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої;
- особливості, що сприяють успішному виконанню діяльності;
- здібності не зводяться до знань, умінь, навичок, які вже виявлено в суб'єкта, а сприяють легкому і швидкому їх набуттю.

Також Б.М. Теплов зазначив, що “своєрідність понять обдарованість та здібність полягає в тому, що властивості людини розглядаються в них з позиційних вимог котрі висуває та чи інша діяльність. Тому не можливо говорити про обдарованість взагалі. Можливо вести мову про обдарованість до чого-небудь до якості діяльності”.

Якщо здібностями називають окремі психічні властивості, то обдарованість є своєрідна поєднання здібностей, а також їх високий рівень (Н.С. Лейтес, 1984). [7]

У дослідженнях Н.С. Лейтеса основна увага надається умовам дитячої обдарованості в різні періоди дитинства і вводить поняття “вікова обдарованість”.

Особливості організації ігрової та творчої діяльності з метою виявлення творчого потенціалу розвитку розкрито в програмі “Розвиток творчого потенціалу особистості” (Є.Л. Яковлева, 1997). Головна цінність людини полягає на визнаннях та вміннях які вона набуває, а в її унікальності, неповторності, усвідомлені дитиною та засобах вираження своєї індивідуальності [14].

Виклад основного матеріалу. Підтримка обдарованих учнів у школі є досить важливою. З цією метою у медичній гімназії №33 м. Києва проводиться робота з виявлення та стимулювання розвитку обдарованих дітей. Учні гімназії беруть участь в олімпіадах, конкурсах-захистах науково-дослідницьких робіт. Щорічно триває конкурс-захист манівських робіт з різних предметів. Найкращі вузи столиці гостинно відкривають свої двері для найобдарованішої молоді України. В журі викладачі та науковці КНУ імені Тараса Шевченка, НПУ імені М.П. Драгоманова, КПДЮ, Національної історичної бібліотеки України, Національного музею літератури України, НТУУ «КПІ», університету економіки та права «Крок».

Переможці займуть достойні місця, а інші, почувши чудові дослідницькі роботи та отримавши підтримку науковців із журі, зовсім скоро візьмуть старт на досягнення нових вершин в цій справі, яка проходить за підтримкою Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України.

Кожний вчитель прагне зацікавити учнів предметом, який він викладає, бо це є запорукою успішного навчання. Виявлення творчих здібностей дитини та створення умов для розвитку та самореалізації особистості в навчально-виховному процесі – важлива проблема для педагогів.

В медичній гімназії № 33 м. Києва створені належні умови для наукової роботи обдарованих дітей. Кафедра вчителів природничо-математичних дисциплін в навчальному році працювала над проблемою «Розвиток та стимулювання творчого потенціалу учнів під час навчально-виховного процесу». Аналіз роботи кафедри за минулий навчальний рік показав, що науково-теоретичний та методичний рівень викладання предметів підвищився, посилилася увага до виховної функції навчання, до пошуку ефективних форм і методів. Основними формами роботи з учнями, які забезпечують інтелектуальний рівень учнів, були обрані:

- проведення предметних тижнів, конкурсів, олімпіад;
- індивідуальна робота з учнями;
- захист наукових результатів;
- залучення психолога;
- залучення наукових центрів КПДЮ, університетів, вузів.

В 2010-2011 навчальному році кафедра завершила роботу з такими показниками: 7 переможців олімпіад по Голосіївському району:

- Лоскутов Дмитро 9 кл (3 місце з біології);
- Батракова Аліна 10 кл (2 місце з комп'ютерної графіки);
- Дема Анастасія 11 кл (3 місце з біології);
- Кондратенко Марія 7 кл (3 місце з фізики);
- Іллічова Світлана 10-а кл (3 місце з біології);
- Хмарський Мирослав 11 кл (3 місце з біології);
- Мокрецов Євген 8 кл (3 місце з математики, 3 місце з біології).

Переможцями районного етапу МАН стали 5 учнів:

- Архипчук Ігор 9 кл (3 місце з біології);
- Копилов Ярослав 11 кл (3 місце з математики);
- Іллічова Світлана 10-а кл (3 місце з біології);
- Сиротін Олександр 10-а кл (2 місце з біології);
- Зінченко Анастасія 10-а кл (1 місце з біології).

З кожним роком зростає професіоналізм та практична значущість учнівських манівських робіт. Так, з математики, фізики та економіки в 2010 році - 2, а в 2011р. - 4, в 2012 – 6, в 2013 - 11. Останній рік показав, що учні зацікавились також фізикою, економікою. Конкурс триває, а у багатьох учнів нові теми вже чекають виходу в світ. А це означає, що робота з обдарованими учнями знаходиться в позитивному стані і потребує творчого розв'язання.

В гімназії діє математичний клуб ім. І. Пулюя. Він об'єднує учнів, сприяє їхньому інтелектуальному та духовному розвитку, підготовці до акти-

вної діяльності в галузі науки та самовизначенню в майбутніх професіях. Так випускник нашої школи О. Довженко був активним учасником клубу. Захищав свою дослідницьку роботу в конкурсі МАН. Закінчив КПІ, викладає та працює над науковою роботою, має дев'ять друкованих робіт.

Математичний клуб веде плідну роботу з шаховою Федерацією України, зокрема з Подольським Е. Б., який очолює роботу з шахістами України по листуванню. Почуття краси та гармонії, а не лише спортивний азарт, забезпечили шахам довголіття в їхній двохтисячній історії. Гра в шахи -це як посвист математичних мелодій. На одному з занять учні почули легенду про шахівницю, на другому - зазирнули в книгу «Джерела шахової творчості» і пізнали гру в шахи Гарі Каспарова з комп'ютером. Учень 9 класу Марк Волинського зацікавившись темою «Математика і шахи» зайняв 2 місце в конкурсі МАН. В 2011-2012 навчальному році обрані найрізноманітніші теми: Володіна Тамара, учениця 9-а класу обрала тему «Використання ліній другого порядку в техніці». Експериментальна частина полягала у визначенні траєкторії руху шатуна. Павлов Георгій, учень 9-а класу, обрав тему «Математика і музика». Захист роботи він починає з гри на скрипці. Музика є радістю душі, яка обчислює, сама того не усвідомлюючи. Змагання з футболу Євро - 2012 навело на думку зробити манівську роботу «Механічний рух м'яча». Мокрецов Євген став переможцем з цієї теми, зайнявши 3 місце.

Одним із засобів зацікавлення учнів предметом є добре продумана позакласна робота [1]. Учні завжди беруть активну участь у тижнях математики та інформатики, фізики, біології.[12, 13] Працюючи з учнями, всіляко заохочую учнів, підтримую віру в здатність знаходити розв'язок задачі, звертаю увагу на їх оригінальність, раціональність, завжди рухаюся від простого до складного поступово. Нагадую слова видатного американського вченого Пойа (1887р): «Якщо учень розв'язав задачу своїми силами, то він зробив відкриття» [6]. Шляхом ведення діалогу створюю умови для розвитку мотивації та творчого, емоційного клімату навчання, для максимальної орієнтації навчального процесу на індивідуальність та особисті характеристики учнів. Зокрема пояснюю, що математика – не важка наука, бо є багато прийомів, які допомагають її запам'ятовувати. Для успішного формування творчої особистості надаю учням максимум можливостей для випробування себе у творчості. Так, учні самостійно склали зміст конференції «Іван Пулюй – видатний український вчений» і провели її, показавши свої ораторські та організаційні здібності.

Розвитку творчих здібностей сприяють також і екскурсії. Цікаво пройшли екскурсії на кондитерську фабрику «Roshen» та підприємство по виготовленню меблів ім. Боженка. Розповіді екскурсоводів навели на думку учнів написати манівські роботи з економіки використавши дані підприємств: «Лінійне програмування в економіці» та «Функціонування ринку». Наші учні щорічно нагороджуються персональними стипендіями на підтримку талановитої та обдарованої молоді Міжнародним благодійним фондом ім. П. Куліша.

Для забезпечення якісної співпраці між учнями та вчителями традиційного уроку не достатньо, тому часто використовуються нестандартні уроки: уроки-семінари, уроки-практикуми, урок-гра «Поле чудес», урок - казка.

Навчати і виховувати молодь – це справа, яку ми, вчителі, старанно виконуємо. Наука чекає молодих. Проблема творчої особистості не нова, але актуальна і сьогодні. Ким би не збирався стати учень, йому треба вміти правильно і швидко міркувати, діяти організовано, враховуючи обставини і наявні ресурси. Наука - це захопливо! Переконатись в цьому учню допомагає вчитель. Л. М. Толстой писав, що в кожній школі є свої Пушкіни, Онегіни, Ломоносови. Є вони і в нашій школі: Мокрецов Євген, Волинський Марк, Павлов Георгій, Юрченко Альона, Стаднюк Сергій, Абдулаєв Ібрагім.

«Зацікавити розум дитини – ось що є одним з основних положень нашої доктрини, і ми нічим не нехтуємо, щоб прищепити смак до математики» - писав видатний український математик М. В. Остроградський [2].

Цікаво пройшов математичний вечір «Польські і українські вчені», присвячений Дню науки. Почесними гостями були консул Польщі в м. Києві К. Швідерек, віце-президент НАНУ академік професор А. К. Шидловський, директор НМЛ ім. О. О. Богомольця доктор фізико-математичних наук професор Я. В. Цехмістер. Польща й Україна – дві дружні країни дали людству видатних вчених: Еразма Вітелло, Миколу Коперника, Марію Складовську-Кюрі, Миколу Амосова, програміста В.М. Глушкова, космонавтів М. Германшевського та Л. Каденюка [5].

Кореспондент Юрій Віленський в своїй статті «Математичний бал на Володимирській» в газеті «Президентський вісник» написав про цей вечір теплі слова. Пан Швідерек підкреслив, що в гімназії ведеться цікава робота з обдарованими дітьми. А. К. Шидловський розповів про свої зустрічі з багатьма найвідомішими вченими світу, зокрема з академіками Борисом Патоном і Віктором Глушковым. Позакласний захід «Математика – лічильна мудрість» ознайомив учнів з історією виникнення символів «=, <, >, +, -», зацікавив відомостями про Леонардо да Вінчі. Діти розв'язували задачі, грали в ігри та запам'ятали, що математику вже тому треба вчити, що вона розум до порядку призводить [7].

Позакласний захід «У світі чисел» об'єднав учнів перших, п'ятих, восьмих і одинадцятих класів. У світ математики їх привела вчитель початкової школи Надія Іванівна Чечеюк. Вона навчила дітей лічити, прищепила їм любов до математики і передала естафету в навчанні мені [4].

Позакласний захід «Математика наука молодих» ознайомив учнів з історією навчання в школах різних епох. Шлях до науки тернистий! Ми завжди йдемо вперед, озираючись в минуле. У давній Греції була школа, засновником якої був Фалес Мілетський, який вперше передбачив сонячне затемнення та знайшов висоту піраміди Хеопса. Л.М. Толстой побудував за свої кошти школу, випустив підручники з математики для учнів і вчителів. За часів Петра I добре годували тих учнів, які старанно навчались. [5, 8].

Той, хто вивчає математику, водночас є її потенціальним будівником. Те, що ми знаємо – обмежене, а те, що ми не знаємо – нескінченне [6].

Разом з психологом В.П. Айрапетовою проводяться анкетування, бесіди, спостереження. Це допомагає вивчати індивідуальні риси учнів, а потім у процесі навчання розвивати творчі здібності учнів, їх математичні нахили.

Математика – головна професія майбутнього. Попит на математиків зростає з року в рік, а закоханих в математику і обдарованих дітей, які в майбутньому продовжать математичну науку безмежно багато, їх можливості необмежені.

Висновки. Обдарованість настільки індивідуальна і неповторна, що питання про оптимальні умови навчання і розвитку кожного учня повинно розглядатися окремо.

Проблеми розвитку обдарованості у дітей, учнів і дорослих розглядається як у потенційній так в актуальній формах.

Обдарованість як психологічні явища у різних дітей, учнів і людей та в різному віці проявляються по різному. Virізнюють обдарованість явну і стабільну, вікову, потенційну.

Потрібно вміло підбирати математичні завдання, щоб вони викликали інтерес в учнів, або викликати інтерес до математики – це головна мета, до якої ми прямуємо в зв'язку з задачею підвищеного рівня процесу навчання математики. Так, звичайно, зароджується інтерес до позакласних занять з математики, бажання брати участь в наукових роботах і в інших видах робіт з математики. В гімназії для роботи з обдарованими дітьми використовуються різноманітні заходи. Найбільш дієвими є: систематична робота з підготовки учнів до участі в олімпіадах, підготовці наукових досліджень учнів в МАНі під керівництвом, як вчителів, так і вчених вузів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балк М. Б., Балк Г. Д. Математика после уроков. – М.: Просвещение, 1971. – 462 с.
2. Бородін О. І., Гольдвассер Й. І. Збірник задач з математики. – К.: Радянська школа, 1983. – 148 с.
3. Богоявленська Д. Б. Исследование творчества и одаренности в традициях деятельностной парадигмы. – М.: Молодая гвардия, 1997. – С. 328-348.
4. Зоря А. С., Кіро С. М. Про математику і математиків. – К.: Радянська школа, 1981. – 254 с.
5. Коба В. І. Позакласна робота з математики в школі / В. І. Коба, О. О. Хмура. – К.: Радянська школа, 1968. – 376 с.
6. Кухар В. М. Цікава математика [Текст] : навчальний посібник / В. М. Кухар, Ю. Ю. Барничка. – К.: Радянська школа, 1975. – 144 с.
7. Лейтес Н. С. О признаках детской одаренности. – 2003. – № 4 – С. 13–18.
8. Можасва О. М. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі: [розробка уроку математики, 3 кл.] // Початкове навчання та виховання. – 2009. – № 32. – С. 4-6.
9. Семенова Р. О. Теоретико – методологічний аналіз основних підходів до діагностики і інтелекту як показники обдарованості. – Житомир : Вид. ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – С. 5-26.
10. Рубинштейн С. Л. Проблема способностей и вопросы психологической теории // Вопросы психологии. – 1960. – № 3. – С. 3-15.
11. Теплов Б. М. Способность и одаренность. – М.: Наука, 1996. – 136 с.
12. Чалий О. В. Медична і біологічна фізика. – К., 2005. – 420 с.
13. Черватюк О. Г. Елементи цікавої математики на уроках математики: посіб. для вчителів. – К.: Радянська школа, 1968. – 191 с.
14. Яковлева Е. Л. Психология развития творческого потенциала личности. – М.: Московский психолого-социальный институт, 1997. – 224 с.

Ковалева В. Ф. РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И В ПОСЛЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ

В статье раскрыты виды работы с одаренными детьми, проводимые в Киевской медицинской гимназии № 33. Наиболее действенными являются: систематическая работа по подготовке учащихся к участию в олимпиадах, подготовке научных исследований учащихся в МАН под руководством, как учителей, так и ученых.

Ключевые слова: одаренный ребенок, интеллект, творчество, научно-исследовательская работа.

Kovaleva V.F. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVE ABILITIES AT LESSONS OF MATHEMATICS AND IN AFTER SCHOOL TIME

This article deals with types of work with gifted children, held in Kyiv Medical school № 33. The most effective are: systematic work to prepare students to participate in competitions and training of research students, both teachers and scholars.

Keywords: gifted child, intelligence, creativity, research work.

УДК 159.9

М. В. Кокарева (м. Київ)

**ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ХУДОЖНЬОГО СПРИЙМАННЯ СТУДЕНТАМИ ТВОРІВ
СУЧАСНОГО ЖИВОПИСУ**

У статті подано загальну характеристику експериментального дослідження, визначено підстави для виявлення змін, які відбуваються у художньому сприйнятті студентами творів живопису, описано вибірку та організацію дослідження, викладено одержані результати дослідження та практичні рекомендації психологам та викладачам вищих навчальних закладів щодо їх застосування.

Ключові слова: сприймання, художнє сприймання, генезис художнього сприймання, студенти, психологічні особливості, художні ознаки картини.

Постановка проблеми. Велике значення мистецтва, та зокрема живопису, для розвитку особистості, потребує особливого вивчення особливостей його сприймання. Результат сприймання картини значною мірою обумовлюється художніми особливостями самого твору, але у той же час, при взаємодії з глядачем, відбуваються певні активні перетворення художнього образу, на що звертають увагу ряд дослідників, визначаючи цю особливість як творчий характер сприймання.

Вихідні передумови. Зазвичай сприймання творів мистецтва пов'язують з творчістю. В тому разі, якщо перетворення художнього образу при сприйманні здійснюються відірвано від самого художнього образу, виникають враження, які не стосуються змісту твору. Як зазначає М. М. Волков, мимовільне фантазування, суб'єктивний біг неконтрольованих асоціацій є перешкодою для прийняття враження від картини [1]. Все ж таки, при сприйманні художнього твору глядач сприймає те, що задано митцем. С. Л. Рубінштейн суттєву особливість сприймання художнього твору вбачає у тому, що у чуттєвих даних образу необхідно побачити те, що ними задано, а саме семантично-поетичний зміст образу і втілений у ньому задум художника [9].